

**ЗАМ ТЭЭВРИЙН ОСОЛ, ЗӨРЧЛӨӨС УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХЭД
ГАДААДЫН ЗАРИМ ОРНЫ ТУРШЛАГЫГ НЭВТРҮҮЛЭХ НЬ
PREVENTION OF TRAFFIC ACCIDENTS AND VIOLATIONS
BROADCASTING THE EXPERIENCES OF SOME FOREIGN COUNTRIES**

ДХИС-ийн магистрант,
цагдаагийн дэслэгч С.Эрдэнэбаяр
Graduate student of the
University of Internal Affairs,
police lieutenant S. Erdenebayar

Хураангуй. Дэлхийн олон улс оронд зам тээврийн осол, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэхэд маш олон төрлийн ажил, арга хэмжээг авч хэрэгжүүлж байгаа боловч хүссэн үр дүнд төдийлөн хүрэхгүй байгаа нь байнга анхаарал татдаг билээ.

Энэхүү өгүүлэлд зам тээврийн осол, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэхэд гадаадын зарим орны туршлагыг авч үзэхийн өмнө Монгол Улс дахь замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын өнөөгийн нөхцөл байдал, гадаадын зарим орны нэвтрүүлж болох туршлагын талаар авч үзсэн болно.

Abstract. In many countries of the world, many types of work and measures are being implemented to prevent traffic accidents and violations, but the fact that they do not achieve the desired results is often attracting attention.

In this article, before considering the experience of some foreign countries in preventing traffic accidents and violations, the current situation of road safety in Mongolia and the experiences that can be introduced by some foreign countries are discussed.

Түлхүүр үг. Зам тээврийн осол, замын хөдөлгөөний аюулгүй байдал, урьдчилан сэргийлэлт

Key word. Traffic accidents, traffic road safety, preventive work

Үндсэн хэсэг. Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдал нь энэ зууны дэлхий нийтийн тулгамдсан асуудал болоод байгаа учир энэхүү тулгамдсан асуудлын нийгэм, эдийн засаг, эрүүл мэндийн өргөн хүрээний сөрөг үр дагаварыг багасгах арга хэмжээ аваагүй тохиолдолд улс орнуудын тогтвортой хөгжил, Мянганы хөгжлийн зорилтуудын хэрэгжилтэнд сөргөөр нөлөөлөх эрсдэл бий болж байна.

Монгол Улс дахь замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын нөхцөл байдал. Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах асуудал дэлхийн хамтын нийгэмлэгийн өмнө тулгамдсан асуудлын нэг болсон. Замын нөхцөл байдлыг аль болох замын хөдөлгөөний аюулгүй байдалд сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй байхаар зохион байгуулсан гадаадын сайн туршлагаас судлан нутагшуулах шаардлагатай байна.

Монгол Улс дахь замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын өнөөгийн нөхцөл байдал. Монгол Улсад 1929 онд 20 автомашин замын хөдөлгөөнд оролцож байсан бол 93 жилийн дараа буюу 2022 онд 11278131 автомашин болон өсчээ. Монгол Улсад 2022 онд 1264542¹ тээврийн хэрэгсэл бүртгэгдсэний 1127813 буюу 89.0%-г автомашин эзэлж байна. Монгол улсын 1264542 тээврийн хэрэгслийн 711835 буюу 56.3% нь Улаанбаатар хотод бүртгэлтэй байна.

¹ Авто тээврийн үндэсний төвөөс 2022,12,31-ны байдлаар гаргасан үзүүлэлтээс авав.

Монгол Улсад 2022 онд шинээр 34332 автомашин бүртгэгдсэн нь өнгөрсөн онд шинээр бүртгэгдсэн автомашинаас 4,8 %-иар буурчээ.

Монгол Улсад бүртгэлтэй тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын /насжилт/ хугацааг 2022 оны байдлаар авч үзвэл: 0-3 жил ашиглагдаж буй автомашин 58465 буюу 4,6%, 4-6 жил болсон автомашин 44051 буюу 3.5%, 7-9 жил 117225 буюу 9,3%, 10 ба түүнээс дээш жил ашиглагдаж буй автомашины тоо 1044811 буюу 82.6 %-ийг тус тус эзэлж байна.

Тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын хугацаа /насжилт/-г өнгөрсөн оны үзүүлэлттэй харьцуулан авч үзвэл: ашиглалтын хугацаа багатай автомашин 0,8%, ашиглалтын хугацаа ихтэй 10 ба түүнээс дээш жил ашиглаж буй автомашин 1,4%-р тус тус өссөн үзүүлэлттэй байна.

Монгол Улсад бүртгэлтэй 1127813 автомашины 451107 буюу 40,0% нь зүүн талдаа, 676706 буюу 60,0% нь баруун талдаа жолооны хүрдний байрлалтай автомашин байна.

Улаанбаатарт буруу буюу баруун талдаа жолооны хүрдтэй 433305 автомашин замын хөдөлгөөнд оролцож байгаа нь нийслэлд бүртгэлтэй автомашины 66,3%-г эзэлж байна.²

Улсын хэмжээнд 2022 онд зам тээврийн ослын шинжтэй 101233 дуудлага хүлээн авч 24121 зам тээврийн осол бүртгэн шалгасан байна. Тухайн онд тээврийн хэрэгсэл, автомашины өсөлт 2,4%-иар өсч зам тээврийн ослын шинжтэй дуудлага 21973(27,7 %), бүртгэгдсэн зам тээврийн осол 1639 (7,3 %)-аар тус тус өсөв.

“Зам тээврийн осол” - зам дээр тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнөөс үүдэн хүний амь нас, эрүүл мэнд хохирох, тээврийн хэрэгсэл болон зам, замын байгууламж эвдэрч гэмтэх, ачаа болон бусад эд хөрөнгийн хохирол учрахыг³; -ыг хэлнэ.

Улсын хэмжээнд 2022 оны байдлаар 101233 дуудлага хүлээн авчээ. Хүлээн авсан дуудлага, мэдээллийн 95409 буюу 94,2%-ийг Улаанбаатарт, 5824 буюу 5,8%-г орон нутагт шийдвэрлэсэн байна.

Монгол улсын хэмжээнд 2022 онд 24121 зам тээврийн осол бүртгэгдсэний 20322 буюу 84,3 хувь нь Улаанбаатарт, 3799 буюу 15,7% нь орон нутагт бүртгэгджээ.

Улаанбаатарт бүртгэгдсэн зам тээврийн ослын 27,7% нь Баянзүрх дүүрэг, 19,2 % нь Сонгинохайрхан дүүрэг 16,7% нь Хан-Уул дүүрэг, 14,6% нь Баянгол дүүрэг, 14,3% нь Сүхбаатар дүүрэг, 6,2% нь Чингэлтэй дүүрэг, 1,2% нь алслагдсан 3 дүүргийн нутаг дэвсгэрт бүртгэгджээ.

Гэмт хэрэгт холбогдсон хүмүүсийн 846(80.3%) эрэгтэй жолооч, 208(19,7%) эмэгтэй жолооч эзэлж байна. Энэ төрлийн гэмт хэрэгт холбогдсон хүний 385 буюу 36,5% нь тодорхой ажил эрхэлдэггүй буюу ажилгүй хүн байв. Өнгөрсөн оны үзүүлэлттэй харьцуулан үзвэл: Төрийн алба хаагч холбогдсон гэмт хэрэг 1,1%, хувиараар хөдөлмөр эрхлэгч 6,1%, хувийн хэвшлийн байгууллагад ажил эрхэлдэг хүн 1,2%-иар тус тус өсчээ.

Монгол Улсад 2022 онд зам тээврийн 24121 осолд 3418 өртөж хүн амь нас, эрүүл мэндээрээ хохирчээ. Зам тээврийн осолд өртөж, хохирсон 3418 хүний 539 буюу 15,8% нь амь насаа алдаж, 2879 буюу 84,2% нь гэмтэл, бэртэл авч эрүүл мэндээрээ хохирсон байна.

Амь нас, эрүүл мэндээрээ хохирсон 3418 хүний 1896 буюу 55,6% нь Улаанбаатарт, 1522 буюу 44,5% нь орон нутгийн замд бүртгэгдсэн осол байна. Зам тээврийн осолд өртөж хохирсон хүн нь өнгөрсөн оны үзүүлэлтээс 19,6%-иар өсчээ. Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг 1220 гэмт хэргийн улмаас 1321 хүн хохирсоны 280(21,2%) нь амь насаа алдаж, 1041(78,8%) нь хүнд, хүндэвтэр гэмтэл авсан.

Монгол улсын хэмжээнд бүх төрлийн 35340 гэмт хэргийн улмаас 766 хүн нас барсан /амь насаа алдсан/ нь өнгөрсөн оны үзүүлэлтээс 12.2%-р өссөн. Гэмт хэргийн улмаас нас

² Монгол Улсад бүртгэгдсэн зам тээврийн осол, гэмт хэрэг, зөрчлийн статистик үзүүлэлтийн эмхэтгэл. УБ. 2022. 12 дахь тал

³ Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хуулийн 3.1.6 заалт. ЗХДүрмийн 1.2.17.

барсан 766 хүний 280 (36.6%) нь Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн улмаас амь насаа алджээ.

Монгол Улсад зам тээврийн ослын улмаас амь насаа алдсан хүн, Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн улмаас амь насаа алдсан хүн гэсэн 2 тоон үзүүлэлт гарч үйл ажиллагаанд ашиглагдаж байна. Амь насаа алдсан хүний тоон үзүүлэлтийг: - Зам тээврийн ослын улмаас амь насаа алдсан хүн - Гэмт хэргийн улмаас амь насаа алдсан хүн гэж ангилан авч үздэг.

Монгол Улсын хэмжээнд 2022 онд зам тээврийн 481 ослын улмаас 539 хүний амь нас хохирчээ. Амь насаа алдсан 539 хүний 453(84.0%) нь орон нутгийн замд, 86(16.0%) нь нийслэлд бүртгэгдсэн зам тээврийн осол байна.

Улсын хэмжээнд хүний амь нас хохирсон гэмт хэргийн 481 тохиолдол бүртгэгдэж 539 хүний амь нас хохирсон байна. Хүний амь нас хохирсон 136 гэмт хэргийг ЭХХШТХ-ийн холбогдох зүйл заалтаар хэргийг хэрэгсэхгүй болгосон мөн эрүүгийн хэрэг үүсгэхээс татгалзаж зөрчлийн хэргээр шалгасан байх тул статистик /ЦЕГ-ын/ мэдээнд нас барсан хүн 280 гэсэн тоон үзүүлэлтээр тусгагдсан.

Цагдаагийн байгууллагад бүртгэгдсэн бүх төрлийн гэмт хэргийн улмаас улсын хэмжээнд 10310 хүн гэмтсэний дотор 1041(10.1%) нь Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн статистик үзүүлэлт гарчээ.

Монгол улсад зам тээврийн ослын улмаас гэмтсэн хүн, Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн хүн гэсэн 2 тоон үзүүлэлт гарч үйл ажиллагаанд ашиглагддаг.

Зам тээврийн ослын улмаас гэмтсэн хүн – зам тээврийн осолд өртөж их бага, тодорхой хэмжээгээр гэмтэл, бэртэл авсан /зөөлөн эдийн гэмтэл, шарх авсан, шалбарсан, зулгарсан гэх мэт/ хүнийг багтаасан тоон үзүүлэлт юм.

Гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн хүн – зам тээврийн ослын улмаас биед авсан гэмтлийн зэрэг нь шүүх эмнэлгийн магадлагаагаар хүндэвтэр, хүнд зэрэг тогтоогдон эрүүгийн хэрэг үүсгэн шалгасан хэргийн улмаас гэмтсэн хүний тоон үзүүлэлт юм.

Улсын хэмжээнд зам тээврийн ослын улмаас 2879 хүн гэмтсэн нь өнгөрсөн оны үзүүлэлтээс 16,3%, хүнд, хүндэвтэр гэмтсэн хүн 17,6%-р тус тус өссөн.⁴

Өнөөдөр дэлхийн 100 гаруй улс оронд 2100 орчим загварын төрөл бүрийн суудлын автомашиныг жилдээ 40 гаруй сая ширхэгийг үйлдвэрлэн гаргаж хүмүүсийн хэрэгцээнд нийлүүлж байна.⁵

Энэ тоо нь зөвхөн суудлын автомашины үйлдвэрлэлтэй холбоотой бөгөөд автобус, ачааны машин, мотоцикл, механизмын тоо ороогүй юм.

Гадаадын зарим орны туршлага. Дэлхий нийтээр жил бүр 1.3 сая хүн зам тээврийн ослын улмаас нас барж байгаа буюу зам тээврийн ослын нас баралт 100.000 хүн амд 18 ногдож байна.⁶ Ийнхүү зам тээврийн ослын тоо улам бүр нэмэгдэж, ослоос үүдэлтэй хүний амь нас, эрүүл мэнд хохирох, эд материалын хохирол учрах явдал ихсэх хандлагатай байна.

ОХУ-н эрдэмтэн А.П.Матросов зам тээврийн ослын шалтгаан нөхцлийг нарийвчлан тогтоох зорилгоор 1971 онд хийсэн судалгаагаар замын нөхцөл нь гарсан ослын 70 хувьд нь ямар нэг байдлаар сөрөг нөлөө үзүүлсэн байжээ. Гэтэл тухайн үед албан ёсны тоо баримтаар энэ үзүүлэлт дөнгөж 4.7 хувьтай байв. Одоо энэ тоон үзүүлэлт 35 хувьд хүрсэн бөгөөд Замын цагдаагийн албаны алба хаагчдыг авто зам, замын байгууламж, тэмдэг, тэмдэглэгээнийн стандарт, норм, дүрмийн мэдлэгийг дээшлүүлэх үе шаттай сургалтад хамруулснаар зам

⁴ Монгол Улсад бүртгэгдсэн зам тээврийн осол, гэмт хэрэг, зөрчлийн статистик үзүүлэлтийн эмхэтгэл. Уб. 2022. 15-17 дахь тал

⁵ -http://www.who.int/roadsafety/ministerial_conference/declaration_en.pdf

⁶ Global Status Report on Safety 2013.Supporting a decade of action.Who, 2013

тээврийн ослын шалтгаан нөхцлийг тал бүрээс нь шалгаж бодитой тогтоох чадвар эзэмшүүлж дээрх үр дүнд хүрчээ.

АНУ, Канад улсуудад автозамын аюулгүй байдлын үзүүлэлт жилд 2 удаа AASHTO /American Association of State Highway and Transportation Officials/ байгууллага аудит хийж байна. Энэхүү үйл ажиллагааны талаарх тайланг тээврийн яаманд хүлээлгэж өгдөг бөгөөд замын аюулгүй байдлын үзүүлэлт, зам засварлах, техник тоног төхөөрөмжийн бэлэн байдлын гүйцэтгэлээр нь холбогдох төсөв санхүүг олгодог тогтолцоотой байна.

Мөн авто замыг төлөвлөх, төсөллөх, барих, ашиглах, засвар үйлчилгээ хийх бүхий л шатанд хүний нөөц, техник тоног төхөөрөмж, тухайн замд орох материал, үйл ажиллагааны менежментийн аудит хийгдэж байна.

Аудит хийгдэхэд 2100 гаруй стандарт, удирдлагын гарын авлага ашиглаж байна. Зөвхөн автозамын материалд хяналт, аудит хийхэд нэг бүр нь 1000-2000 хуудас бүхий 214 боть гарын авлага хэрэглэж байна.⁷ Замын цагдаагийн алба замын хөдөлгөөнийг сахиулах товчоо, төмөр замын хөдөлгөөнийг сахиулах товчоо, ердийн хөсгийн хөдөлгөөнийг сахиулах товчоо, замын хөдөлгөөний ослыг хянан тогтоох товчоо, бодлого боловсруулах товчоо гэсэн бүтэцтэй үйл ажиллагаа явуулдаг байна.

Том хотууд ба хороо суурингуудад 16 товчоо ажилладаг. Эдгээр нь орон нутгийн замын хөдөлгөөний асуудлыг эрхэлдэг. Замын хөдөлгөөнийг зохицуулах 10 жилийн хугацаатай ерөнхий төлөвлөгөө гаргаж түүнийхээ хэрэгжилтийг ерөнхий сайд хариуцан ажилладаг байна.

Вьетнам Улс. Тус улсад гарч байгаа зам тээврийн ослыг өндөр хөгжилтэй улс орнуудынхтай харьцуулахад үхэлд хүргэж байгаа осол харьцангуй бага хэмжээтэй байна. Ослыг үхэлд хүргэсэн ба гэмтээж бэртээсэн гэж ангилах бөгөөд үүнийгээ тухайн орны тээврийн хэрэгсэлд ноогдох тоотой харьцуулан авч үздэг байна.

Замын цагдаагийн алба нь Тээврийн газартай хамтран хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг судлах, хөдөлгөөнийг шинж чанараар нь ангилах, өдрийн цагаар хүнд даацын болон овор ихтэй ачааны автомашины хөдөлгөөнийг хязгаарлах зэргээр зохицуулалт хийж байгаагаа зөв ажиллагаа гэж үздэг. Улсын хэмжээний 3 их замын 50 км тутамд замын цагдаагийн эргүүлийн 1 машин 24 цагийн туршид эргүүл хийж ажилладаг байна. Харин эргүүлийн цагдаа нь манай улсынхтай адил зөрчил илрүүлэн арга хэмжээ авах үүрэг хүлээдэг.

Хурд хэтрүүлэх, дураараа авирлах мэтийн зөрчил гаргагчдын хөдөлгөөнд оролцох эрхийг 15-30 хоног хасч, мөн торгууль оногдуулдаг байна. Энэхүү арга хэмжээг 2003 оноос хэрэгжүүлж эхлээд 8 сар болоход замын хөдөлгөөний дүрэм зөрчих явдал эрс багасч шийдвэр гаргахад хялбар болсон юм. Зам тээврийн ослыг хөнгөн, хүнд, үхэлд хүргэсэн гэсэн 3 төрлөөр судлан авч үздэг байна.

Хуулийн хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх явцад хотын замыг өргөтгөн зохион байгуулж, хувийн тээврийн хэрэгслээр хүн тээвэрлэх асуудлыг хязгаарласан нь хөдөлгөөний эмх цэгц, аюулгүй байдлыг хангахад ихээхэн үр дүнтэй болсон гэж үздэг юм байна.

Зам төлөвлөх, төсөллөх, барих, ашиглах, засвар үйлчилгээний шатанд Европын ISO стандарт, үйл ажилагаанд АНУ-ын AASTO стандарт хэрэглэж байна.

Япон улс. Тус улсын 4 хүний нэг нь автомашин жолооддог гэсэн тооцоо байдаг бөгөөд ослын тоо хэмжээг багасгах, замын нөхцөл байдлыг хурдан хугацаанд хэвийн байдалд оруулахын тулд цагдаагийн байгууллага үзлэг, шалгалтдаа хамгийн үр дүнтэй арга барил нэвтрүүлэхийг зорьдог.⁸ Зарим ялимгүй ослын үзлэгийг газар дээр нь хийдэг ажээ. Ослын үзлэг хийх, ашиглах тоног төхөөрөмж, үзлэг хийх дараалал, гэмт хэргийн ул мөр бэхжүүлэх зэрэг асуудлыг стандартаар тогтоохоос гадна алба хаагч өөрийн мэдлэг, ур чадвараа нэмэгдэл байдлаар ашиглахыг зөвшөөрдөг байна.

⁷ American Association of State Highway and Transportation Officials 2007

⁸ [3https://ru.wikipedia.org/wiki/japan](https://ru.wikipedia.org/wiki/japan)

Замын цагдаа гэрлэн дохионы телеметр болон диаграмм зурах төхөөрөмжөөс бүрдсэн хагас автоматчилагдсан үзлэгийн төхөөрөмжийг хэрэглэж, ослыг шинжлэх ухааны үүднээс үр дүнтэй шалгахын тулд автоматаар илрүүлэн бичиж авдаг видео камерыг замын уулзваруудад байрлуулсан байдаг. ЗТО-ыг автоматаар санах төхөөрөмж нь хүлээн авах хэсэг /видео камер микрофонтой/, үндсэн хэсэг, дуу чимээ илрүүлэгч, дүрсний санах байгууламж, YTR г.м-ээс бүрдэнэ. Уулзвар дээр осол гарсан тохиолдолд ТААМ-5 нь мөргөлдөөний юмуу, шарвах дууг илрүүлэн ослыг автоматаар бичиж авдаг байна.

Ингэснээр YTR-т бичигдсэн бичлэгийг үндэслэн цагдаагийн ажилтан ослын байдлыг хурдан хугацаанд тодорхойлох боломж олгодог юм.

Замын хөдөлгөөний хууль, дүрэм зөрчиж хууль бус газар автомашин байрлуулсан үед голдуу хэрэглэдэг арга хэмжээ нь автомашиныг чирэгчээр чирэх, зогсоох төхөөрөмж /дугуй цоожлох гутал/ хэрэглэдэг байна. Хэрэв ажил олгогч ослоос урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ аваагүй бол тээврийн хэрэгсэл ашиглах эрхийг хязгаарлахаас гадна, тээврийн асуудал эрхэлсэн ажилтан, жолооч хоёрт захиргааны арга хэмжээ ногдуулдаг.

Замын хөдөлгөөнийг хянах дэвшилтэт систем, боловсронгуй дохиолол, орчин үеийн техник технологийн ололт зэрэгт тулгуурлан аюулгүй, жигд, саадгүй замын хөдөлгөөний орчныг бүрдүүлнэ гэж үздэг байна.

АНУ. Тус улсын Үндэсний Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын алба (NHTSA)-наас замын хөдөлгөөнд оролцож байгаа явган зорчигч нарт зориулан аюулгүй байдлын 8 зөвлөмжийг гаргасан байна. Алхах аюулгүй байдлын 8 зөвлөмж:

1. Замын хөдөлгөөний дүрмийг дагаж, тэмдэг, дохиог дагаж мөрдөөрэй.
2. Боломжтой үед явган хүний замаар яв.
3. Явган хүний замгүй бол замын хөдөлгөөнд харан, замын хөдөлгөөнөөс аль болох хол яв.
4. Явган хүний гарц эсвэл уулзвар дээр гудамжаар хөндлөн гарах. Зүүн эсвэл баруун тийш эргэх зэрэг бүх чиглэлд машин хайх.
5. Явган хүний гарц, уулзвар байхгүй бол гэрэлтүүлэг сайтай, замын хөдөлгөөнийг хамгийн сайн харах боломжтой газар байрлуул. /Аюулгүй хөндлөн гарахад хангалттай хугацаа өгөх замын хөдөлгөөний цоорхойг хүлээх; хөндлөн гарахдаа замын хөдөлгөөнийг үргэлжлүүлэн ажиглаарай/
6. Автомашины зам руу орох, гарах эсвэл зогсоол дээр нөөцөлж байгаа машинуудыг ажиглаарай.
7. Явган явахдаа архи, мансууруулах бодис хэрэглэхээс зайлсхийх; тэд таны чадвар, шүүлтийг муутгадаг.
8. Явган явахыг эрүүл тээврийн хэрэгсэл болгон хүлээн зөвшөөр - бос, гарч, хөдөл зэрэг зөвлөмжүүдийг гаргасан байна.

АНУ-ын Үндэсний Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын алба нь явган зорчигч нарт зориулсан гарын авлага, самбар гаргаж, явган хүний гарц, түүний ойролцоо газруудад байршуулсан нь зам тээврийн осол, хэргээс урьдчилан сэргийлэхэд ихээхэн тус дөхөм үзүүлсэн байна.

Бага сургуулийн хүүхдүүд маш идэвхтэй, хөдөлгөөнтэй байдаг. Хэдийгээр тэд сурч, өсч байгаа ч 10 ба түүнээс доош насны сургуулийн насны хүүхдүүдэд замын хөдөлгөөний ойролцоо тоглож, алхаж байхдаа заавар, хяналт шаардлагатай хэвээр байдаг байна.

Тиймээс Үндэсний Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын албанаас хүүхдүүдээ сургууль руугаа буцах замдаа аюулгүй байлгах таван зөвлөмж боловсруулж гаргажээ. Энэхүү зөвлөмжөөний агуулга нь замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын талаарх мэдлэгээ бататгах, хүүхдэдээ явган зорчигчийн аюулгүй байдлын дадлыг зааж, бататгах зорилготой гаргасан зөвлөмж юм байна.

Тээврийн болон хөдөлгөөнт байдлын хүртгэмжийг

үнэлэх хяналтын хуудас⁹

Транзит замын хүртээмж, түүний дотор аяллын замыг (Улаан өндөгний баярын тамганаас) үнэлэхийн тулд хяналтын хуудсыг ашиглах танилцуулга ба заавар.

Easter Seals Project ACTION (ESPA) нь АНУ-ын Тээврийн яам, Холбооны Транзит Захиргаатай хамтран ажиллах гэрээгээр санхүүждэг бөгөөд Easter Seals, Inc.-ээс удирддаг. Энэхүү мэдээллийг ESPA мэдээлэл солилцох зорилгоор түгээдэг. Улаан өндөгний баярын тамга болон АНУ-ын DOT, FTA аль аль нь түүний агуулга, ашиглалтын төлөө хариуцлага хүлээдэггүй.

Хүүхдийн явган зорчигчийн аюулгүй байдлын сургалтын хөтөлбөр

Цэцэрлэгийн 5-р ангиас эхлэн хүүхдүүдэд явган зорчигчийн аюулгүй байдлыг сургах, дэмжих зорилгоор хичээлийн төлөвлөгөө, үнэлгээний гарын авлага, сурагчдын хариу арга хэмжээний талаар тусгасан байна.

Хүүхдийн явган зорчигчийн аюулгүй байдлын сургалтын хөтөлбөр нь цэцэрлэгийн 5-р ангийн сурагчдад явган зорчигчийн аюулгүй байдлыг сургаж, сургадаг. Хөдөлгөөний ойролцоо алхах, гудамжаар гарах, уулзвар гарцаар гарах, зогсоолын аюулгүй байдал, сургуулийн автобусны аюулгүй байдал гэсэн таван хичээлээр зохион байгуулдаг. Хичээл бүр өмнөх олж авсан ур чадвар дээр тулгуурладаг.¹⁰

Дүгнэлт. Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах, зам тээврийн осол, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр Хууль зүй, дотоод хэргийн яам, Замын цагдаагийн газар, бусад төрийн болон төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгжээс зохион байгуулж, явуулж буй ажил, арга хэмжээнүүд бидний хүссэн үр дүнд төдийлөн хүрэхгүй байгаа нь статистик тоо мэдээнээс харагдлаа. Тиймээс бид гадаадын зарим оронд нэвтрүүлж тодорхой үр дүнд хүрсэн аргуудыг өөрийн орны хөрсөнд буулгах замаар нэвтрүүлж, үр дүнг тооцох ажлыг нэн даруй эхлүүлэх шаардлагатай байна.

Санал. Дээрхи дүгнэлтийг үндэслэн дараах саналыг дэвшүүлж байна. Үүнд:

1. АНУ-д нэвтрүүлсэн “Алхах аюулгүй байдлын 8 зөвлөмж”-ийг манай нийтийн тээврийн автобусны буудлын самбар, автобусны дотор хананд, ерөнхий боловсролын сургуулийн гадна самбар, дэлгүүрийн гадна хэсэг гэх мэт хүн олноор цуглардаг газруудын ил харагдах хэсгүүдэд иргэдийн сэтгэлд хоногшуултал нь байрлуулах;
2. Ерөнхий боловсролын сургуулийн сургалтын хөтөлбөрт “Хүүхдийн явган зорчигчийн аюулгүй байдлын сургалтын хөтөлбөр”-ийг оруулж тусгуулах;
3. Вьетнам улсын хэмжээнд их замын 50 км тутамд замын цагдаагийн эргүүлийн 1 машин 24 цагийн туршид эргүүл хийж ажиллуулдаг туршлагыг судалж үзэх;
4. Вьетнам улсын хууль тогтоомжид хурд хэтрүүлэх, дураараа авирлах мэтийн зөрчил гаргагчдын хөдөлгөөнд оролцох эрхийг 15-30 хоног хасч, мөн торгууль оногдуулдаг эрх зүйн туршлагыг нэвтрүүлэх зэрэг болно.

Ашигласан материал

1. Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль
2. Монгол Улсад бүртгэгдсэн зам тээврийн осол, гэмт хэрэг, зөрчлийн статистик үзүүлэлтийн эмхэтгэл. УБ. 2022.
3. Global Status Report on Safety 2013. Supporting a decade of action. Who, 2013

⁹ https://nationalcenterformobilitymanagement.org/wpcontent/uploads/2013/11/Checklist_Assessing_Accessibility.pdf

¹⁰ <https://www.nhtsa.gov/pedestrian-safety/child-pedestrian-safety-curriculum>

4. American Association of State Highway and Transportation Officials 2007
5. <https://ru.wikipedia.org>
6. <http://www.who.int>.
7. <https://nationalcenterformobilitymanagement.org>
8. <https://www.nhtsa.gov>